

Рюриковичі та П'ясти: століття дружби, ворожнечі та взаємовпливів

<http://likbez.org.ua/ua/ryurikovichi-i-pyasty-stoletiya-druzhby-vrazhdy-i-vzaimovlianiya.html>

Історично так склалося, що на Заході одним із постійних сусідів нашої вітчизни є Польща. Ця назва, відома від середньовічних часів, географічно не одразу охоплювала ті терени, в яких вона відома зараз. Старі осередки однієї з найвідоміших на той час династій – П'ястів перебували у Гнезно, на Острові Ледницькому в Познані (так звана *Polonia Maior*). Згодом назва розширилися до Кракова, Сандомира та інших міських осередків на півдні (*Polonia Minor*), а також до історичних Мазовії, частково Сілезії, Західного Помор'я, Куявії тощо (які на той час термінологічно не були *Польщею*). Так польські землі впритул наблизились до земель, підконтрольних іншій з часом доволі розгалуженій династії Рюриковичів, головно – Волинської і Галицької. Рубежем для обох стала річка Західний Буг із низкою міських осередків, відомих в історії, як Червенські гради (Червен, Белз, Городло, Сутійськ, Угровеськ та ін.) – предмету частих суперечок у двосторонніх відносинах впродовж всього Середньовіччя.

Фрагмент репліки так званих “Плоцьких дверей” XII ст. зі слов’янським написом “король”

Найтіснішими міждинастичні стосунки Рюриковичів були саме із П'ястами. Всього упродовж XI–XIV ст. відомо близько 25-ти **шлюбів і випадків співжиття без шлюбу**, з яких у 19-ти випадках представниці руських князівських сімейств виїжджали в землі П'ястів, натомість у 6-ти – навпаки. Серед найвідоміших – одруження Н доньки першого польського короля Болеслава Хороброго (966–1025) зі Святополком Володимировичем, прозваним *Окаянним* (980–1019), шлюб краківсько-сандомирського князя Лешка Білого (1186–1227) з донькою колишнього новгородського князя Ярослава Володимировича (б. 1155-1165 – між 1205-1209), одруження мазовецького князя Конрада (1187–1247) із Агафією – донькою князя Святослава Ігоревича (1177–1210/11), донька ж від цього шлюбу Дубравка згодом за дозволом папи Інокентія IV вийшла заміж за волинського князя Василька Романовича (1203–1269). Не менше знаковим стало одруження короля Русі і князя Володимирії Юрія I Львовича (1252-1257–1308) із сестрою майбутнього польського короля Володислава Локетка (1260-1261–1333) – Євфимією. Не в останню чергу саме такі активні матримоніальні зв'язки визначили долю королівства Русі після загибелі у 1323 р. останніх представників чоловічої статі з династії Романовичів – князів Андрія і Лева II й початку боротьби за їхню спадщину родичів «за кужелем».

Настільки тісні шлюбні стосунки впливали на військові й політичні відносини обох династій. За XI–XIV ст. близько 15 руських князів котрі, головно, перебували у родинних зв'язках із П'ястами, у випадку небезпеки, загрози своєму життю, чи життю членів своїх сімей – **втікали до їхніх володінь**. Серед найвідоміших – вже згадані київські князі Святополк Володимирович (період вигнання – 1015–1018), Ізяслав Ярославович (1068–1069, 1073–1077) та його син Ярополк (1068–1069, 1073–1077, 1085–1086), Ізяслав Мстиславович (1050–1051), волинські й галицькі князі Володимир Ярославович (1173, 1188–1189), Олег Володимирович *Настасич* з Галича (1187–1188), Роман Мстиславович (1188), **Данило** та Василько Романовичі (1205–1215, з перервами), а також володарі із доволі далеких земель – Чернігівської і Рязанської – Михайло Всеволодович (1238–1246, з перервами), його син

Ростислав Михайлович (1238–1240, з перервами), Костянтин Володимирович (1217–1241, з перервами), Євстафій (Остафій) Костянтинович (1262) та ін. Матір'ю деяких із них були П'ястівни, як от Ярополка Ізяславовича (Гертруда – донька польського короля Мешка II), Романа Мстиславовича (Агнешка – донька польського князя Болеслава Кривоустого), чи Михайла Всеволодовича (N – донька краківсько-сандомирського князя Казимира Справедливого).

Руська зброя XII–XIII ст. із колекції Національного музею у Кракові

Аналогічною виглядала ситуація і у випадку з польською знаттю, частина якої іноді також переховувалася на Русі. Промовистий приклад – одіозний сілезький вельможа Петро Влостович, одружений із представницею династії Рюриковичів – Марією. У 1122 р. він підступно полонив галицького князя Володаря Ростиславовича († 1124), домігшись згодом викупу у 20 тис. срібних гривень (первісна ціна становила 80 тис.), натомість після

потрапляння в опалу до князя Володислава *Вигнанця* (1105–1159), осліплення і утинання язика був змушений впродовж 1145–1153 рр. переховуватися на Русі, можливо – на батьківщині своєї дружини в Чернігівській землі.

Кількість середньовічних двосторонніх конфліктів значно перевищує аналогічну статистику у відносинах із будь-яким іншим західним сусідом. У 981 р. князь Володимир Святославович (б. 960–1015) започаткував цю традицію, приєднавши до своїх володінь Червенські гради. За не до кінця встановленою статистикою, у XI ст. русько-польських війн (або ж конфліктів, у яких обидві сторони брали участь) відбулося 11, впродовж XII ст. – 14, у XIII ст. – близько 30-ти, ну і декілька – в XIV ст. (до 1323 р.). Двічі польські володарі у 1018 (Болеслав Хоробрий) та 1069 рр. (Болеслав Сміливий) на запрошення руських князів вступали зі своїми військами до Києва. На початку 40-х рр. XII ст. руською військовою підтримкою активно послуговувався вже згаданий Володислав *Вигнанець*, натомість 1149 р. такі військові контингенти в боротьбі за столицю надавалися синами Болеслава *Кривоустого* Ізяславові Мстиславовичу. Натомість від 1279 р. намір посісти краківський престол активно проявляв Лев Данилович (1225–1301). На рубежі XIII–XIV ст. значна частина Люблінської землі входила до складу королівства Русі. Його загони пустошили землі П'ястів аж до Сілезії (Вроцлав, Рацібуж).

Документ та печатка краківсько-сандомирської княгині Гримислави від 1228 р.

На відміну від, наприклад, угорців, з якими руські князі впродовж того ж самого проміжку часу вели війни близько 25 разів (*sic!*), у випадку з поляками майже кожен другий-третій конфлікт закінчувався полоненням населення зі спустошених земель. Частота, з якою обидві сторони вилюднювали сплюндровані терени, змушувала періодично Рюриковичів та П'ястів повертати бранців, як це відбулося близько 1039/41 р. при одруженні

Казимира *Відновителя* із Доброногою-Марією Володимирівною. Полонені перебували в

землях П'ястів з 1018 р. Заборона захоплювати чужу челядь прописувалася й у двосторонніх угодах, як наприклад 1229 р. Втім, дотримання домовленостей, зазвичай, було нетривалим.

Ціла низка польських вельможних родин підтримувала сімейні й політичні зв'язки зі своїми «руськими колегами», зокрема – Авданці, Ліси, Одровонжі, Грифіти, Лабендзі тощо. Вони не раз прибували в землі Рюриковичів з дипломатичними місіями, опікувалися малолітніми князями, як можна побачити у випадку відносин Романовичів із Пакославом з роду Авданців на початку XIII ст. Нерідко представники руських еліт «робили кар'єру» в польських землях, як красномовно засвідчує випадок із сімейством Корчак в середині – другій половині XIV ст.